

Vers. Legatus autem,

- 15 Legatus ex obligationibus intra Italianam contractus sub legationis tempus in Curia Conventus, privilegio revocandi domum minimè juvatur. Petr. Barbosa in d. §. Legatis, num. 131. Ant. de Matth. num. 49. Ant. Fab. in ratione, ad l. Cam. sariofus, §. fin. de judic. Quod restriguntur si ut forensis in Italia contraxerit. Ant. de Matth. ubi proxime. Præterea Legatum de licentia Principis contrahentem, ubique, Romæ, seu in Curia convenire licet etiam legatione persistente.

Ad Num. 3.

- 16 Legatus, vel alius similiter privilegiatus, si in Curia contrahat sub tempus necessariae residentiae, etiam ut advena, non valet suo se tueri privilegio, sed ibidem suis creditoribus respondere compelletur. Et quamvis contraria sentiant Petr. Barbosa in l. 2. §. Legatis, num. 282. cum seqq. Ant. de Matth. tract. de prorogat. num. 47. sententia tamen D. Covartenenda est, quoniam non alia ratione quicunque in Curia repertus convenitur, nisi quia communis habetur patria: nec quicquam intereat, an ut advena contraxerit, necne. Hinc est, ut cum privilegiatus jure revocandi domum non gaudeat, pro obligationibus tempore necessariae occupationis contractus possit in Curia conveniri, quanquam ibi ratione contractus neutriquam forum sortiatur. Ex quibus appareat quod rem, de qua nobis sermo est, nihil interesse utrum Legatus, vel alius privilegio simili gaudens contrahat in Curia hoc vel illo modo; nam & in ceteris non privilegiatis, si quis in Curia etiam ut forensis contraxerit, poterit ibidem conveniri, tametsi forum propter contractum minimè sortiatur, ut jam supra, num. 14. præmisimus, quia ut communi patria tenetur respondere.

Ibi: Quid ergo si contractus.

- 17 Qui contractus ratione alicubi potest conveniri non excusat, nec jure revocandi domum juvabitur, quantumvis ex causa necessaria ad locum accesserit: secus erit dicendum de originis foro; nam si ex necessitate in patriam venerit, ibi ad litigandum per creditores non constringetur. Ratio differentiationis in eo constituitur, quod ille forus a principio fuit voluntarius, & necessarius iste. Petr. Barbosa in d. §. Legatis, numero 357. & in l. Heres absens, §. Proinde, numero 44. de judic.

Ibi: Hic equidem libenter.

De his actum supra, num. 16.

Ad Num. 4.

- 18 Si Legati aut alii privilegiati, non cessante munere, aut causa residendi in Curia, ibi iudicio egerint, reconveniri poterunt. Illud questionis est, an respondere teneantur, si a quibuslibet suis creditoribus eos conveniri contingat? Quæ controversia de jure communi

procedit ex textu in l. 2. §. Sed et si agant, ff. de judic. ibi: Sed et si agant, compellantur se adversus omnes defendere. De qua Petr. Barbosa in d. §. Legatis, à num. 215. Ant. Fab. in ratione, ad d. §. Sed et si agant. Duaren. ad tit. de judic. ubi de for. comp. Ant. de Matth. tract. de prorogat. num. 51. in princ. & vers. Septimo limitatur, ubi pro opinionum concordia Legatos à ceteris privilegiatis distinguit. De nostro Jure Regio Particularum aperta extat deciso in l. 4. tit. 3. p. 3. quæ reconventionem duntaxat contra Legatos, ac similes permitit.

Sed si Legati, & reliqui in judicio compareant propriam prosequentes injuriam, velut damnum, vel violentiam sibi illatam resarciri postulant, tunc quidem locus reconventioni non praestabitu, d. §. Sed et si agant, d. l. 4. Partit. Petr. Barbosa supra num. 229. Duaren. ubi proxime. Ant. Fab. in ratione. d. §. Sed et si agant. Ant. de Matth. d. num. 51. vers. Non ubi prosequeretur. Ad hæc si nomine alieno egerint dum legationis munere funguntur, proprio reconveniri vetantur. Ant. de Matth. d. num. 51. vers. Septimo limitatur. Tandem si quis adeat Curiam appellatio prosequendæ gratiâ, non reconvenitur ab appellato coram iudice ad quem. Greg. Lop. in d. l. 4. gloss. 4. Ant. de Matth. num. 48.

Est observandum quod Legatus dum munere suo fungitur, nulli alii negotio proprio vel alieno incumbere valet, nec libellum offerre, nec in iudicio agere, nisi Principis licentia intercedat, l. Paulus 8: §. ult. l. Legatus 10. l. Is qui 15. de legatione. Ant. Fab. in d. §. Sed et si agant. Petr. Barbosa in eod. §. Legatis, num. 123. Ant. de Matth. num. 51. & contrahens cum Principis facultate ubicunque, Romæ omnino respondere compellitur. Petr. Barbosa num. 131.

Legati & alii si post finitam legationem vel causam necessariam in Curia persistant, ibi ut quilibet conveniri poterunt: quod ita est accipiendum, ut aliquid temporis illis tribuantur à die extinti munera ad comparanda quæ ad iter desiderantur. Petr. Barbosa num. 190. Ant. de Matth. num. 50.

Tandem addere libet, quod Legatus sicut judicium suscipere non compellitur, ita nec jurare cogendus, si judicialiter conveniatur, ut actionem excludat, l. Sed et si 28. §. 1. de judic. Duar. ubi supra. Ant. Fab. in ratione, ad d. §. 1. quod si actio ejus sit naturæ, ut temporis lapsum pereat, privilegiati item contestari debent, dilato actionis exercitio, & ad domicilium remitto, d. l. Sed et si. §. Sed et si dies. Anton. Fab. in ratione, ad l. 2. §. In omnibus, de judic. Duar. supra. Petr. Barbosa num. 195. Imò si oporteat instantiam prosequi usque ad sententiam, privilegium revocandi domum cessabit. Barbosa num. 210. & hæc generaliter traduntur in d. §. In omnibus, ubi regula constituitur, ne privilegium creditoribus officiat, qui temporali nituntur actione. Consule Fabrum ibi. Hæc utique obtinebunt in ceteris, quibus competit revocandi domum privilegium.

SUM-

S U M M A R I U M .

- 1 Non licet in prima instantia agere coram Princepe, nec Judicibus Regii Praetoriis, etiam ubi illud resideret.
- 2 Excipiuntur casus aliqui de Curia dicti, de quibus remissive.
- 3 Item cause miserabilium personarum, & alie, si adversum potentiores proponatur controversia.
- 4 Instantia prima cœpta in Cancellaria, in ea finiri debet, et si cœsset privilegium, aut ratio propter quam causa fuit admissa.
- 5 Quid ex contrario, si causa pendente coram ordinario, litigante privilegium superveniat.
- 6 Persona miserabilis an valeant in laicos Ecclesiasticum adire Tribunal? & num. 8.
- 7 Quid ex cetero, si iudex secularis jus reddere omiserit.
- 8 Pupillus, & qui in utero est, eo gaudent privilegio, ut causas suas deferant in prima instantia ad supremam Praetoriam.
- 9 Orphani eodem portuntur privilegio, & qui tales censeantur, & num. 11.
- 10 Vidua, pupillus & alii similes prefato privilegio juvantur, tametsi divitios affluant, & num. 13.
- 11 Pauperes audiuntur in prima instantia apud Cancellarias.
- 12 Quis probatio paupertatis desideretur.
- 13 Paupertate laborans ex propria culpa, an excludatur ab illo privilegio.
- 14 Quae marium occidit, non gaudet viduitatis privilegii.
- 15 Quis puretur pauper, ut prefato potiatur privilegio, & num. 19.
- 16 Persona miserabilis quis habeatur, ut bujusmodi privilegium obtineat, & num. 21.
- 17 Privilegiis intuitu paupertatis, ac pietatis confessi renunciants nihil agit.
- 18 Quæ causa deferantur in prima instantia per privilegiatos ad Curiam.
- 19 Advocati tenentur egenis patrocinari absque honorario.
- 20 Ad idem sunt astricti iudices, procuratores, & tabelliones.
- 21 Quid si alter fecerint, peccant, & restituere debent, si quid acceperint.
- 22 Dives an cogatur alimenter, & litis expensas exhibere adversario inopi, & numero 28. & 31.
- 23 Liberi agentes ad parentum hereditatem, an & quando alimenter, ac sumptus litis exigere valeant, & num. 30. 32. & 34.
- 24 Pro sententia presumitur, licet ab ea provocetur.
- 25 Ut alimenter, & litis sumptus litiganti tribuantur, semper paupertatis probatio precedit, & qualis sufficiat.
- 26 Paupertate utrinque probata, sumptuum litis, ac alimentorum cessat exactio.
- 27 Pauperi agenti ad quantitatem, aut rem singulariem, num sumptus litis, & alimenter praestentur.
- 28 Pauper an teneatur ad restitutionem alimentorum, ac expensarum, quas litigans accepit, & num. 39.

C A P U T VI.

Nemini regulariter licet omisso iudice inferiori competente, apud Principem, seu Cancellarias in prima instantia caulas suas civiles, vel criminalles agere, l. 8. tit. 3. lib. 4. Recop. ubi Azeved. Castill. controversial. lib. 3. cap. 25. num. 8. in fin. Cujac. in paratil. ad tit. C. quando Imper. int. pupil. Trentacinq. variar. lib. 2. tit. de citationib. resol. 2. num. 4. Pichard. manuduct. ad prax. part. I. §. 2. num. 2. Paz prax. tom. I. temp. I. num. 19. Duaren. ad tit. de judic. §. de for. comp. Monter. prax. tract. 5. in princ. Carleval. de judic. lib. 1. disp. 2. num. 576. & 583. quod etiam obseruantur in civitatibus, ubi suprema resident prætoria, l. 21. tit. 5. lib. 2. Recop. Alioquin processus nullitatis defectu laborabit, quæ exceptio in quovis litis statu opponi permittitur. Paz d. temp. I. in fin.

Ad Num. I.

Plures sunt casus, Curie, vocitati, quia de illis Senatores in prima instantia cognoscunt, de quibus in l. 8. 9. 12. tit. 3. l. 5. tit. 13. lib. 4. l. 4. tit. 15. lib. 9. Recop. eoque recensent Gregor. Lop. in l. 5. gloss. 2. tit. 3. p. 3. Carrasc. tract. de casib. Cur. à num. 2. Azeved. in d. l. 8. & 9. Recop. Monter. ubi proxime. Cur. Philip. part. I. §. 9. num. 7. cum seqq. De illis, qui Curiam Principis sui juris persequendi gratiâ in prima instantia adire possunt juxta legem unicam, C. quand. Imperat. ut pupillus, vidua, miserabileque persona, ultra nostrarum nuper laudatos, agit Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. I. cas. 65. num. 3. Mastrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 4. num. 58. Gail. lib. 1. observ. I. Duar. ubi supra. Afflict. decis. 257. Cujac. & Castill. ubi proxime. Didac. Perez in l. 1. verb. Pobres, tit. 1. lib. 3. Ordin. Amat. variar. part. 2. resol. 65. num. 51. Carol. de Tapia in consit. Stauim. de offic. magist. judiciar. num. 20. Mascard. de prob. conclus. 1065. Escob. de ratiocin. cap. 7. ex num. 56. Cancer. variar. lib. 2. cap. 2. à princ. Barb. pluribus congregatis in collect. ad d. l. unic. C. quand. Imperat. cui convenient lex 41. tit. 18. lex 20. tit. 23. part. 3. Salgad. Labyrinth. credit. p. 1. cap. 7. num. 45. Tondut. de præv. jud. p. 2. c. 59. num. 45.

Ibi:

Ibi: Nam praxis idem admisit.

3 Dubium non est, quin persona miserabilis causas suas deferre valeat ad Curiam, etiam si adversarius non sit ex potentioribus, ut sentiunt omnes prælaudati; nam & ceteris non privilegiatis subveniunt, ut ad Curia auxilium configant, quoties potentiam colligantur formidant. Escob. num. 61. Barbos. num. 22. Canc. num. 18. Mastril. num. 166. Azeved. in d. 1. 8. num. 2. Carlev. num. 629.

4 Licet causa cestet privilegii post cœptum apud Curiam judicium, veluti si vidua nuptrui se tradat, aut pauper hæreditate quæsita ditescat, ibidem liti finis debet imponi. Mastril. num. 165. Barbosa num. 19. Tapia sup. num. 15. Amat. ubi proximè. Trentacinq. num. 15. Carlev. num. 618. Salg. sup. num. 83. & alii ab ipsis laudati.

5 Quid è contra si mota lite coram inferiori, privilegii causa superveniat? ut si uxor de viri licentia agens in judicio illius obitu ad statum viduitatis deveniat, aut dives jam lite contestata, subito fortuna casu pauper fiat. Et caufam ad Curiam revocari posse, probat Cabed. Lusit. decis. 24. & 25. ubi num. 8. id expressim decimus illius regni ordinamento testatur quoad pupillos, ac viduas. Verum apud nos, qui absque fori declinatione coram inferiori comparens litigat, eti casum Curiae habeat, amplius suo privilegio uti non valet. Carrasc. sup. num. 64. D. Covar. infra, cap. proximo. num. 5. vers. Nonò ubi lib. Azeved. in d. 1. 8. num. 5. tit. 3. lib. 4. Recop. & in praxi receptum habetur, quanquam de jure communii contrarium haud paucis placeat, quos refert Barbosa d. collectan. num. 11. Advertere oportet, quod non obstante praxi nostra, possit Cabed. sustineri decisio; etenim qui privilegio gaudens illud contemnit, dignus est ut amplius eodem non juvetur, cui renunciasse censetur, argumento legis Queritur 14. §. Si vendor, de adlit. edit. hoc autem imputari nequit ei, cui post item cœptum privilegium calamitas tribuit, de quo latè Carlev. suprā num. 635. cum seqq. Salgad. suprā à num. 79.

Ibi: His & illud convenit.

6 Laici sorte miserabiles adversis laicos agentes de rebus profanis, ob negligentiam Judicium sacerdotalium ad subfidiū Tribunalis Ecclesiastici refugere permittuntur. Menoch. de arbitrii. lib. 2. casu 66. numero 5. Marant. de ordin. judic. part. 4. disf. 9. numero 195. Gregor. Lop. in d. 1. 48. gloss. 8. tit. 6. p. 1. Did. Per. in d. 1. verb. Pobres. vers. Cùm jam. tit. 1. lib. 3. Ordin. & alii perplures apud Bobad. Politic. lib. 2. cap. 17. numero 108. lit. D, & Barbos. in collect. ad cap. Ex tenore 11. numero 3. de for. compet. Velasc. de privil. paup. part. 1. quest. 52. numero 13. qui ita tenet etiam absque omissione judicis laici. Verum haec in praxi non sunt admittenda, nisi ubi propter distantiam nimiam miserabilis recursus ad superiorē laicum deficiat, ut observant Greg. Lop. & Bobad. imo nec in istis amplissimis Indiarum plagiis id obtinuisse privilegium unquam percepi.

Non desunt qui opinentur, idem refugium omnibus fore commune, cùm Judex laicus notoriè justitia denegat administrationem: eos refert Barbosa in collect. ad cap. Licet ex suscepto, num. 2. de for. compet. Velasc. suprā num. 12. quibus refragatur dicta lex 48. Partit. Bobadilla, & alii communiter.

Verf. Imò & in hoc tractatu.

Pauperibus, ceterisque miserabilibus fori electionem competere, ut in quo maluerint, Ecclesiastico vel Sacerdotali, suum jus etiam in laicos persequi possint, communis docet opinio, pro qua sunt plures, quos in unum congerit Barbosa in collect. ad cap. Ex parte 15. num. 1. 6. 7. de for. compet. & Velasc. de privil. paup. quest. 52. num. 13. qui ex num. 39. pro viribus contendit, id pauperum privilegium esse de jure omnino observandum, non obstante lege 10. tit. 1. lib. 4. Recop. Apud nos oppositam sententiam praxis amplectitur, valde enim cavendum, ne confusione jurisdictionum ansa præbeatur, cui pluribus Regis Sanctionibus est prospicuum, l. 5. tit. 3. lib. 1. l. 3. 4. 10. tit. 1. lib. 4. Recop. adnotant Molin. de primog. lib. 2. c. 15. num. 76. vers. Sed hec opinio. Menoch. & Bobad. ubi proximè. Azeved. in d. 1. 10. Recop. num. 47. Castill. de alimen. cap. 6. num. 6. & num. 5. alios refert: ipse tamen unum excipit casum felicit si alimenta testamento pauperi relinquuntur, quod tamen satis est controversum, ut ibi appetet, ubi Meli. in addit. num. 2. cum Castillo tenet communem. Et premissa praxis in Regis Auditoris Hispaniae viget, licet pauper simul oppressus, sive spoliatus reperiatur. Castill. num. 19. & 20. Eo tamen casu posset fallere, si iudex laicus abeset, & periculum imminenter ex mora. Bobad. d. cap. 17. num. 109. & 110.

Ad Num. 2.

Add. Cujac. & Alciat. in l. Pupillus 239. 9 de verb. signif. Pupillus dicitur à verbo Pupo, id est puer. Narbon. de etat. ad act. hum. req. ann. 7. q. 3. Is autem qui in utero est, licet appellatione pupilli non continetur in favoriblibus, quia pro nato est, l. Qui in utero 7. de stat. hom. pupillus tamen censetur. Bald. cons. 458. in fin. Tusch. lit. P. conclus. 423. num. 5. Barbosa de appell. verb. jur. sign. appellat. 230. Unde qui nondum editus patrem amiferit, si ejus nomine agatur, gaudebit privilegio dicta legis unica, C. quando Imperat. Thom. Valasc. alleg. 65. num. 13. tom. 1.

Orphanorum nomine etiam puberes intra 10 vigesimumquintum annum continentur, si patre carerint, l. Orphanotrophos 30. de sacros. Eccles. Cujac. in paratit. ad tit. C. de Episcop. & Cleric. Joan. Corraf. tract. de invent. num. 5. Similiter de jure nostro huersano dicitur major quaduordecim annorum patre orbatus, ut in rubric. & l. 13. cum sequent. tit. 16. part. 6. Atque ita quicquid de jure communi sit, ex Regio nostro secundum propriam vocis significacionem istud privilegium puberibus infra legitimam extarem conceditur, cùm leges Regiae de illo agentes, verbo huersano utantur, l. 5. tit. 3. l. 41. tit. 18. l. 20. tit. 23. part. 3. atque ita observatur. Gregor. Lop. in

Enucleatus, & auctus. Cap. VI.

49

Ibi: Ad hunc vero effectum.

Qualis probatio paupertatis desideretur, ut locus sit privilegio dictæ legis unicæ, trahunt Castill. ubi proximè, Velasc. quest. 5. numero 16. Barbosa in dicto collect. numero 36. Azeved. in l. 8. num. 16. Carrasc. numer. 227. vers. Secundò declaratur, Cur. Philip. dict. §. 9. in fin. Carlev. num. 563. Vide infra, num. 18.

Verf. Sed si quis in paupertatem.

Solet generaliter controverti, an pauper effectus proprio crimen, vel culpa, gaudeat privilegiis, quæ miserationis gratiâ egenis iura concedunt? De quo cum D. Covar. actu in addit. variar. lib. 2. cap. 16. ex numero 87. ubi in favorem paupertatis resolvitur, nisi quis datâ opera in inopinâ labatur. Adde Velasc. quest. 54. per totum & num. 8. in specie dictæ legis unicæ D. Covar. sententiam cum aliis amplectitur: idem tenet Barbosa ubi proximè, Azeved. in d. 1. 7. ad fin. Dissentit Trentacinq. d. resol. 2. num. 32. recedere non oportet quoad rem, de qua in presenti, de quo Carlev. numero 616.

Ibi: Quod si vidua maritum.

Vidua quæ virum enecuit, aut ad necem illius cooperata est, hoc, & aliis viduitatis prærogativis redditur indigta. Azeved. in l. 8. num. 11. tit. 3. lib. 4. Recop. Mexia in pragm. tax. pan. conclus. 1. num. 10. Barbosa sup. numero 23. Trentacinq. dict. resolut. 2. num. 16. vers. Hac conclusio, in fin. Cur. Philip. num. 13. Carlev. num. 559.

Ad Num. 3.

Pauper quis censetur quoad hoc privilegium, apud nos videtur definitum, ut sit ille, qui tria millia maraperitorum in bonis non habet. Azeved. ubi proximè, numero 14. vers. Y personas miserables, Monter. d. cap. 1. num. 16. Sed verius est hoc iudicantis arbitrio relinquiri. Gregor. Lop. in l. 20. gloss. 2. tit. 23. part. 3. Carrasc. de casib. Cur. num. 46. Didac. Perez in l. 1. verb. Pobres, tit. 1. lib. 3. Ordin. Et regulare est, quoties queritur an aliquis egestate labore. Meli. in addit. ad Castill. de alimen. cap. 1. num. 13. Velasc. cum plurimis quest. 1. num. 75. Carleval. de judic. lib. 2. disputat 2. num. 562. & diximus in addit. variar. lib. 2. cap. 6. num. 42. Sed que probatio paupertatis sufficiat, pro negoti qualitate Judex quoque arbitrabitur. Velasc. quest. 5. numero 50. quem consulere oportet ibi, ac in dict. quest. 1. si de paupertatis probatione agi contigerit; nam non semper eodem modo probanda, & in causis tenuis præjudicij sufficit communis existentia. Gregor. Lopez, ubi proximè, Velasc. quest. 5. num. 32. ubi alii. Vide sup. num. 15.

An ille, qui nihil in bonis habet præter alimenta sibi assignata, debeat pauperibus junigi, ut isto juvetur privilegio, querit Carrasc. sup. num. 47. Et iniciatur, quia ipse pauper non est. Surd. d. alimen. tit. 7. quest. 37. numero 7. nisi ita exigua sit alimentorum præscripta, ut alimentarius liberorum numero, vel alia ex causa egere noscatur.

G

Verf.

D. de Faria Covar. Enucl.